

Obecná chemie (seminář)

Adam Jaroš, Dominika Koperová, Marta Kuhnová

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

ZS 2024/2025

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Harmonogram

Datum	Obecná chemie (semináře)	Úvod do studia chemie
9.10.	Testování a úvod	Zopakování matematiky
16.10.	Testování a názvosloví	Zopakování fyziky
23.10.	Názvosloví	Zápočtový test a ak. psaní
30.10.	Struktura atomu	Zásady citování
6.11.	Stechiometrie a vyčíslování	Zopakování chemie
13.11.	Výpočty a roztoky	Mikro a makro úrovně
20.11.	Výpočty a roztoky	Akademická etika
27.11.	Zápočtový test I	Elektronické zdroje
4.12.	Ideální plyn	Textové a tabulkové procesory
11.12.	Kyseliny a báze	Softwarové nástroje pro chemii
18.12.	Výpočty z rovnic	Využití netextových zdrojů
8.1.	Zápočtový test II	Využití AI v chemii

- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic

- 1 **Názvosloví**
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic

Názvosloví

- České
  - Anorganické – morfémy, koncovky, oxidační čísla
 Fe_2O_3 – oxid železitý
  - Anorganické komplexní – kombinace aditivního a českého
 $[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$ – hexaaquaměďnatý kation
  - Organické – vychází z anglického (IUPAC)
 CH_4 – methan, CH_3COOH – kyselina octová
- Anglické
  - Anorganické – latinské, moderní, aditivní
 Fe_2O_3 – ferric oxide, iron(III) oxide, diiron trioxide
 $[\text{Cu}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$ – hexaaquacopper(II) ion
  - Organické – systematické + triviální
 CH_4 – methane, CH_3COOH – acetic acid

Oxidy

- 1 Určete název následujících sloučenin

- 2 Určete vzorec následujících sloučenin

Oxid křemičitý

Oxid manganistý

Oxid arseničný

Oxid uhelnatý

Oxid uranový

Hydroxidy

- 3 Určete název následujících sloučenin
LiOH
Mg(OH)₂
Al(OH)₃
- 4 Určete vzorec následujících sloučenin
Hydroxid sodný
Hydroxid vápenatý
Hydroxid železitý

Další sloučeniny kyslíku

- 5 Určete název následujících sloučenin
- KO_2
 LiO_3
 Na_2O_2
- 6 Určete vzorec následujících sloučenin
- Hyperoxid sodný
Peroxid barnatý
Ozonid draselný

Sloučeniny polokovů a nekovů

- 7 Určete název následujících sloučenin

- 8 Určete vzorec následujících sloučenin

Arsenid sodný

Fosfid hlinitý

Sulfid sodný

Karbid křemičitý

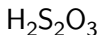
Bromid železitý

Hydridy

- 9 Určete název následujících sloučenin
- CaH_2
 BH_3
 SnH_4
- 10 Určete vzorec následujících sloučenin
- Silan
Amoniak
Hydrid sodný

Kyslíkaté kyseliny

- 11 Určete název následujících sloučenin

- 12 Určete vzorec následujících sloučenin

Kyselina dusičná

Kyselina peroxosírová

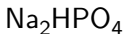
Kyselina chlorná

Kyselina uhličitá

Kyselina fosforečná

Soli kyselin

- 13 Určete název následujících sloučenin

- 14 Určete vzorec následujících sloučenin

Dichroman amonný

Manganistan draselný

Hydrogenuhličitan sodný

Křemičitan hořečnatý

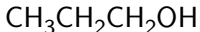
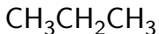
Dihydrogensfosforečnan amonný

Komplexní sloučeniny

- 15 Určete název následujících sloučenin
 $[\text{Ni}(\text{NH}_3)_6]\text{I}_2$
 $[\text{Pt}(\text{NH}_3)_4][\text{PtCl}_4]$
 $[\text{Co}(\text{NH}_3)_3\text{Cl}_3]$
- 16 Určete vzorec následujících sloučenin
Hexanitrokobaltitan sodný
Chlorid triammin-aqua-dichlorokobaltity
Oktakarbonyldikobaltu

Organické sloučeniny

- 17 Určete název následujících sloučenin

- 18 Určete funkční a strukturní vzorec následujících sloučenin

Kyselina pentanová

Methanol

Propan-2-ol

Butan-1-al

Benzoan sodný

- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic

Atom

- Jádru (protony a neutrony) a obal (elektrony)
- Relativisticky-kvantový model – řešení atomu vodíku
  - Jednoelektronová vlnová funkce – orbital
  - 4 proměnné – kvantová čísla

Název	Značka	Hodnoty	význam
Hlavní	n	1, 2, 3, ...	vzdálenost od jádra
Vedlejší (angulární)	l	$\langle 0; n - 1 \rangle$	tvár v prostoru
Magnetické angulární	m_l	$\langle -l; 0; l \rangle$	orientace v prostoru
Magnetické spinové	m_s	$\pm 1/2$	orientace momentu

- Každý set KČ popisuje jeden unikátní elektron v atomu

Výstavba elektronového obalu

- Aufbau – výstavbový princip
  - Základní stav atomu – nejnižší energie
  - Elektrony obsazují nejnižší hladiny
  - Jak víme, které jsou nejnižší?
  - Limity dané modelem atomu vodíku
- Hundovo pravidlo – maximální multiplicita
  - Podslupka (subshell) je obsazována nejprve same-spin elektrony
- Pauliho vylučovací princip
  - Sety KČ jsou unikátní
  - Žádné dva elektrony nemají stejný set KČ
- Pravidla fungují jen pro atomy v základním stavu, s omezeními a výjimkami (Cr, Cu)

Složení jádra

- 1 Z kolika protonů a neutronů jsou složena jádra nuklidů $^{25}_{12}\text{Mg}$ a $^{59}_{27}\text{Co}$?
- 2 Chlor se v přírodě vyskytuje jako směs izotopů $^{35}_{17}\text{Cl}$ a $^{37}_{17}\text{Cl}$.
Kolik neutronů obsahují atomy každého izotopu?
- 3 Jádro atomu se skládá ze 7 protonů a 8 neutronů. Jaký bude symbol tohoto nuklidu?
- 4 Kolik elektronů obsahují ionty $^{16}\text{S}^{2-}$, $^{11}\text{Na}^{+}$, $^{25}\text{Mg}^{2+}$ a $^{53}\text{I}^{-}$?

Kvantová čísla

- 5 Hodnota hlavního kvantového čísla je $n = 4$. Určete možné hodnoty vedlejšího a magnetického kvantového čísla.
- 6 Z uvedených dvojic vyberte sadu kvantových čísel, která neodpovídá pravidlům pro povolené hodnoty a navrhněte, jak špatnou sadu opravit
- $$n = 3, l = 2, m_l = -1, m_s = 1/2$$
- $$n = 4, l = 5, m_l = 3, m_s = -1/2$$
- 7 Z uvedených dvojic vyberte sadu kvantových čísel, která neodpovídá pravidlům pro povolené hodnoty a navrhněte, jak špatnou sadu opravit
- $$n = 5, l = 1, m_l = -1, m_s = 0$$
- $$n = 2, l = 0, m_l = 0, m_s = -1/2$$

Atomové orbitály

- 8 Nakreslete s orbital
- 9 Nakreslete p_x , p_y a p_z orbitály
- 10 Nakreslete d_{xy} , d_{xz} , d_{yz} , $d_{x^2-y^2}$ a d_{z^2} orbitály

Elektronová konfigurace

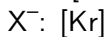
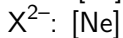
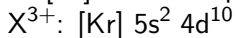
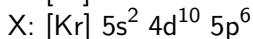
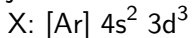
- 11 Napište úplné a zkrácené elektronové konfigurace atomů vzácných plynů (He, Ne, Ar, Kr, Xe, Rn)
- 12 Napište úplné a zkrácené elektronové konfigurace atomů p-bloku (B, O, F, Ga, Cl, Br)
- 13 Napište úplné a zkrácené elektronové konfigurace atomů d-bloku (Ti, Cr, Fe, Cu, Zn, Ag)

Elektronová konfigurace

- 14 Napište úplné a zkrácené elektronové konfigurace kationů (Ti^{4+} , Fe^{2+} , Fe^{3+} , Cu^{2+} , Zn^{2+} , Ga^{3+})
- 15 Napište úplné a zkrácené elektronové konfigurace anionů (S^{2-} , Cl^- , N^{3-} , O^{2-} , P^{3-})

Elektronová konfigurace

- 16 Určete z elektronové konfigurace o jaký atom nebo ion se jedná

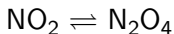

- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie**
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic

Poměry atomů v molekulách

- V českém názvosloví jsou obsažena oxidační čísla
→ Poměry vyplývají z křížového pravidla
- Empirický vzorec popisuje pouze poměry atomů v molekule
- Sumární vzorec popisuje počty a poměry atomů v molekule
- Existují mezní případy

→ Obě molekuly existují, ale NO_2 je navíc empirickým vzorcem pro obě

Chemická rovnice

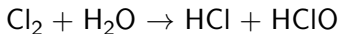
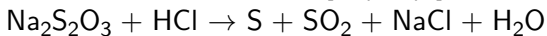
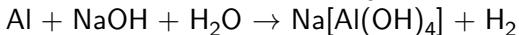
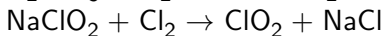
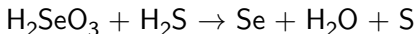
- Rovnice vyjadřují děje symbolicky pomocí vzorců
$$\text{C}_2\text{H}_6 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$$
- Stechiometrické koeficienty, ν , určují poměry sloučenin
- Stechiometrické koeficienty NEJSOU látková množství, n
- Různé styly vyčíslení (násobky) mohou být užitečné
$$\text{C}_2\text{H}_6 + \frac{7}{2} \text{O}_2 \rightarrow 2 \text{CO}_2 + 3 \text{H}_2\text{O}$$
$$2 \text{C}_2\text{H}_6 + 7 \text{O}_2 \rightarrow 4 \text{CO}_2 + 6 \text{H}_2\text{O}$$
- Stavové symboly (g, l, s, aq) určují stav sloučenin
$$\text{NH}_3(\text{g}) + \text{HCl}(\text{g}) \rightarrow \text{NH}_4\text{Cl}(\text{s})$$

Vyčíslování rovnic

- Rovnice lze vyčíslovat třemi způsoby
  - Iterativně
$$\text{Al(OH)}_3 + \text{HCl} \rightarrow \text{AlCl}_3 + \text{H}_2\text{O}$$
$$\text{Al(OH)}_3 + 3 \text{HCl} \rightarrow \text{AlCl}_3 + \text{H}_2\text{O}$$
$$\text{Al(OH)}_3 + 3 \text{HCl} \rightarrow \text{AlCl}_3 + 3 \text{H}_2\text{O}$$
  - Pomocí křížového pravidla (redoxy)
$$\text{CO} + \text{I}_2\text{O}_5 \rightarrow \text{I}_2 + \text{CO}_2$$
$$\text{C}^{\text{II}} \rightarrow \text{C}^{\text{IV}} + 2 \text{e}^- \quad | 2 \quad | 1 \quad | 5$$
$$\text{I}_2^{\text{V}} + 10 \text{e}^- \rightarrow \text{I}_2^0 \quad | 10 \quad | 5 \quad | 1$$
$$5 \text{CO} + \text{I}_2\text{O}_5 \rightarrow \text{I}_2 + 5 \text{CO}_2$$
  - Pomocí počítačových algoritmů
Online balancer
- Na obou stranách rovnice musí být stejné počty atomů
- U iontových rovnic musí být na obou stranách stejné náboje

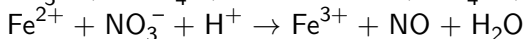
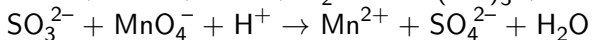
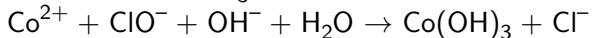
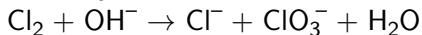
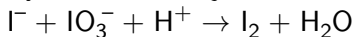
Vyčíslování rovnic

- 1 Vyčíslete následující rovnice

Vyčíslování iontových rovnic

- 2 Vyčíslete následující rovnice

- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky**
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic

Základní fyzikální a chemické veličiny

- Látkové množství

$$n = \frac{N}{N_A} = \frac{m}{M}$$

- Hustota

$$\rho = \frac{m}{V}$$

- Látková koncentrace

$$c = \frac{n}{V}$$

- Hmotnostní koncentrace

$$c_m = \frac{m}{V}$$

- Hmotnostní zlomek

$$w_i = \frac{m_i}{m}$$

- Objemový zlomek

$$\varphi_i = \frac{V_i}{V}$$

Objemy je nutné uvažovat před smícháním!

Látkové množství

- 1 Vypočítejte počet atomů je v 2.00 mol vodíku
- 2 Vypočítejte látkové množství 9.76×10^{24} částic
- 3 Vypočítejte hmotnost 9.76×10^{24} atomů fosforu
- 4 Vypočítejte látkové množství 56.3 g manganistanu draselného
- 5 V kontejneru je uzavřeno 100 g kyslíku a 100 g dusíku.
Vypočítejte celkové množství částic v kontejneru.
- 6 K redefinici Avogadrovy konstanty a aktualizaci mezinárodního systému SI bylo využito XRCD – metody, která umožňuje s vysokou přesností určit strukturu krystalu a počet jednotlivých atomů. Jaký počet atomů křemíku obsahovala koule vysoce obohaceného křemíku ^{28}Si o hmotnosti 1.000 000 00 kg, pokud je nově definovaná hodnota Avogadrovy konstanty $6.022\,140\,76 \times 10^{23} \text{ mol}^{-1}$?

Látková a hmotnostní koncentrace

- 7 Vypočítejte molární koncentraci 0.50 dm^3 roztoku, kde je rozpuštěno 0.25 mol látky.
- 8 Vypočítejte látkové množství v 2.5 dm^3 roztoku o koncentraci 0.10 mol dm^{-3} .
- 9 Vypočítejte hmotnostní koncentraci hydroxidu sodného v roztoku o molární koncentraci 0.25 mol dm^{-3} .
- 10 Vypočítejte počet rozpuštěných částic v 1.0 dm^3 roztoku KBr o molární koncentraci 0.2 mol dm^{-3} .
- 11 Během přípravy fyziologického roztoku bylo rozpuštěno 18.0 g NaCl ve dvou litrech deionizované vody. Vypočítejte molární koncentraci NaCl ve fyziologickém roztoku v mmol dm^{-3} .

Hmotnostní a objemový zlomek

- 12 Vypočítejte hmotnostní zlomek kyslíku v oxidu uranovém.
- 13 Vypočítejte hmotnostní zlomek NaCl ve fyziologickém roztoku.
- 14 Vypočítejte stechiometrický vzorec sloučeniny, která obsahuje 56.58 % K, 8.69 % C a 34.73 % O.
- 15 Vypočítejte výtěžek reakce, pokud jste navázili 2.54 g produktu a očekávali jste 3.00 g.
- 16 Vypočítejte množství hydroxidu sodného, který musíte navážit na přípravu 5.0 dm³ 10% roztoku.
- 17 Vypočítejte, kolik tun cinvalditu, lithné rudy vyskytující se na Cínovci, je potřeba na získání lithia za dva tisíce miliard korun! Cinvaldit je minerál o složení popsaném vzorcem $\text{KLiFeAl}(\text{AlSi}_3)\text{O}_{10}(\text{OH})\text{F}$. Cena lithia v roce 2017 byla 200 000 Kč/tuna. Efektivita získávání lithia z rudy je 80 %.

Směšovací rovnice

- Směšovací rovnice umožňují výpočty míchání a ředění rotoků

- Hmotnostní zlomek a hmotnost

$$mw = \sum m_i w_i = m_1 w_1 + m_2 w_2 + m_3 w_3 + \dots$$

- Užitečné na provozní roztoky
  - Čistá látka: $w = 1$
  - Čisté rozpouštědlo: $w = 0$

- Koncentrace a objem

$$cV = \sum c_i V_i = c_1 V_1 + c_2 V_2 + c_3 V_3 + \dots$$

- Užitečné na roztoky pro analýzu
  - Čisté rozpouštědlo: $c = 0$

Směšování a ředění

- 18 Vypočítejte navážku hydroxidu sodného pro přípravu jednoho litru jeho 10% roztoku.
- 19 Vypočítejte množství vody, kterým je potřeba 10% roztok hydroxidu sodného zředit, aby vznikl 2% roztok.
- 20 Vypočítejte hmotnostní zlomek kyseliny chlorovodíkové v roztoku, který vznikl smícháním 200 g 15% roztoku a 500 g 35% roztoku.
- 21 Vypočítejte množství vody, které je nutné přidat k roztoku síranu měďnatého o koncentraci 2.0 mol dm^{-3} , aby vznikl roztok o koncentraci 0.1 mol dm^{-3} .
- 22 Ze vzorku vody o objemu 100 mL bylo odebráno 10 mL a spektrofotometricky byla stanovena koncentrace dusičnanů 0.05 mol dm^{-3} . Určete, zdali je voda pitná, pokud je zákonný limit koncentrace dusičnanů 50 mg dm^{-3} .

- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn**
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic

Stavová rovnice ideálního plynu

- Stavová rovnice ideálního plynu umožňuje výpočty tlaku, objemu, látkového množství a teploty plynu
$$pV = nRT$$
- Jde o idealizovaný popis, který má limity
- Molární plynová konstanta, R , je produktem Boltzmannovy a Avogadrovy konstanty
$$R = k_B N_A = 1.38 \times 10^{-23} \times 6.02 \times 10^{23} = 8.31 \text{ J mol}^{-1} \text{ K}^{-1}$$
- Standardní podmínky – STP (IUPAC)
$$p = 100 \text{ kPa}$$
$$T = 273.15 \text{ K}$$
- Normální podmínky – NTP (NIST)
$$p = 101.325 \text{ kPa}$$
$$T = 293.15 \text{ K}$$

Ideální plyn

- 1 Vypočítejte objem jednoho molu plynu při standardních podmínkách.
- 2 Vypočítejte objem jednoho molu plynu při normálních podmínkách.
- 3 Vypočítejte počet částic plynu o objemu 50 cm^3 za standardních podmínek.
- 4 Vypočítejte tlak 200 g vodíku uzavřeného v nádobě o objemu 8.3 m^3 a teplotě 27°C .
- 5 Určete objem oxidu uhličitého o hmotnosti 1.0 g při teplotě 21°C a tlaku 1.0 kPa.

Ideální plyn

- Ideální plyn uzavřený v nádobě s vnitřním objemem 2.50 dm^3 má teplotu -13.2°C . Jaký je jeho tlak, pokud v plynu je 10^{24} molekul?
- Vypočítejte molární hmotnost plynu, který má při teplotě 0.00°C a tlaku 100 kPa hustotu 1.95 kg m^{-3} . O jaký plyn se pravděpodobně jedná?
- Vypočítejte jak se změní objem ideálního plynu, když se jeho termodynamická teplota zvětší dvakrát a tlak se zvýší o 25% .
- Hustota vzduchu při standardních podmínkách je 1.27 kg m^{-3} . Vypočítejte hustotu vzduchu při teplotě 50.0°C a standardním tlaku.

Ideální plyn

- 10 Meteorologický balón o poloměru 90.00 cm byl vypuštěn z mořského pobřeží (na kterém byl atmosférický tlak 101.3 kPa kPa) při teplotě 20.00 °C. V okamžiku, kdy dosáhl maximální výšky, byla teplota okolí -15.00 °C a poloměr balónu 2.200 m. Vypočítejte tlak uvnitř balónu za těchto podmínek.
- 11 V nádobě o objemu 3.00 dm³ je vodík o hmotnosti 10.0 g, v nádobě o objemu 5.00 dm³ je dusík o hmotnosti 8.00 g. Vypočítejte tlak směsi, která vznikne po spojení obou nádob? Teplota směsi je 20.0 °C.

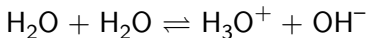
- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze**
- 7 Výpočty z rovnic

Teorie kyselin a bází

- Arrheniova teorie
  - Kyseliny disociují na protony a aniony
 $HA \rightleftharpoons H^+ + A^-$
  - Báze disociují na hydroxidové aniony a kationy
 $BOH \rightleftharpoons B^+ + OH^-$
- Brønstedova–Lowryho teorie
  - Kyseliny disociují na protony a aniony
 $HA \rightleftharpoons H^+ + A^-$
  - Báze asociují protony
 $B + H^+ \rightleftharpoons BH^+$
  - Konjugované páry – co je vlevo kyselinou, je vpravo bází *et vice versa*
- Lewisova teorie
  - Kyseliny jsou akceptorem elektronů
  - Báze jsou donorem elektronů

Autoprotolýza vody a pH

- Protická rozpouštědla spolu vzájemně interagují za vzniku kationů a anionů

- Rovnovážná konstanta děje určuje poměr produktů a reaktantů

$$K = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]}{[\text{H}_2\text{O}]^2}$$

$$K_w = [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-] = 10^{-7} \times 10^{-7} = 10^{-14}$$

- Ošklivá čísla logaritmujeme

$$\text{p}K_w = -\log(K_w) = -\log(10^{-14}) = 14$$

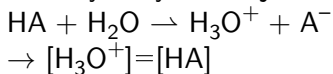
$$\text{pH} = -\log([\text{H}_3\text{O}^+]) = -\log(10^{-7}) = 7$$

$$\text{pOH} = -\log([\text{OH}^-]) = -\log(10^{-7}) = 7$$

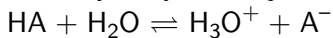
$$\text{p}K_w = \text{pH} + \text{pOH}$$

Silné a slabé kyseliny

- Silné kyseliny disociují zcela

- Slabé kyseliny disociují částečně

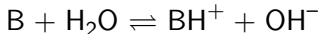

$$K = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{A}^-]}{[\text{HA}][\text{H}_2\text{O}]}$$

$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{A}^-]}{[\text{HA}]}$$

Silné a slabé báze

- Silné báze asociují zcela
 $B + H_2O \rightarrow BH^+ + OH^-$
 $\rightarrow [OH^-] = [B]$
- Slabé báze asociují částečně

$$K = \frac{[BH^+][OH^-]}{[B][H_2O]}$$

$$K_b = \frac{[BH^+][OH^-]}{[B]}$$

Slabé elektrolyty

- Konstanta acidity a bazicity konjugovaného páru souvisí přes konstantu vody

$$K_a K_b = K_w$$

$$pK_a + pK_b = pK_w$$

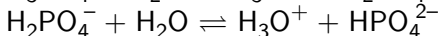
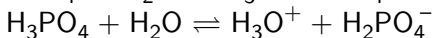
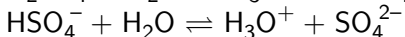
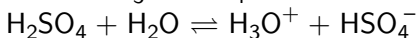
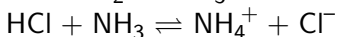
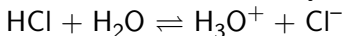
- Hendersonova–Hasselbachova rovnice

$$\text{pH} = \text{p}K_a + \log\left(\frac{[\text{báze}]}{[\text{kyselina}]}\right)$$

- Umožňuje výpočet pH roztoku slabého elektrolytu v závislosti na poměru konjugované báze a kyseliny
- Užitečná pro výpočet pH pufru

Konjugované páry

- 1 Určete v rovnici reakce kyseliny a báze a konjugované páry

Výpočty pH

- 2 Vypočítejte pH kyseliny chlorovodíkové o koncentraci 0.35 mol dm^{-3} .
- 3 Vypočítejte pH kyseliny sírové o koncentraci 0.20 mol dm^{-3} .
- 4 Vypočítejte pH hydroxidu sodného o koncentraci 0.10 mol dm^{-3} .
- 5 Vypočítejte pH hydroxidu vápenatého o koncentraci $0.050 \text{ mol dm}^{-3}$.
- 6 Vypočítejte koncentraci kyseliny sírové v roztoku o pH 2.3.
- 7 Vypočítejte hmotnost rozpuštěného hydroxidu draselného v roztoku o pH 9.8.

Výpočty pH

- 8 Vypočítejte pH roztoku vzniklého smícháním 200 mL roztoku kyseliny chlorovodíkové o koncentraci $0.050 \text{ mol dm}^{-3}$ a 400 mL roztoku hydroxidu sodného o koncentraci $0.025 \text{ mol dm}^{-3}$.
- 9 Vypočítejte pH roztoku vzniklého smícháním 300 mL roztoku kyseliny sírové o pH 1.3 a 250 mL roztoku hydroxidu sodného o pH 11.7.
- 10 Žaludeční šťávy obsahují kyselinu chlorovodíkovou o přibližném pH 2. Sportovci se během plavání udělalo nevolno a vyzvracel 200 mL do plaveckého bazénu o rozměrech $50 \times 25 \text{ m}$ s hloubkou vody 2.5 m. Vypočítejte jaké bude pH bazénu po nehodě.

- 1 Názvosloví
- 2 Atom
- 3 Stechiometrie
- 4 Výpočty a roztoky
- 5 Ideální plyn
- 6 Kyseliny a báze
- 7 Výpočty z rovnic**

Principy výpočtů z rovnic

- Výpočty z chemických rovnic umožňují přípravu syntetických reakcí, zhodnocení jejich úspěšnosti skrze výtěžek, či výpočty získané/investované energie
- Stechiometrické koeficienty vyčíslené reakce určují poměry **látkových množství** všech reaktantů a produktů
- Výpočty z chemických rovnic aplikují všechny základní fyzikální a chemické vztahy, praktickou znalost a kritické myšlení

Výpočty z chemických rovnic

- 1 Vypočítejte hmotnost síranu sodného při reakci s dusičnanem barnatým potřebnou na přípravu 18 gramů síranu barnatého.
- 2 Vypočítejte hmotnost zinku, který reaguje s kyselinou chlorovodíkovou za vzniku 0.44 g vodíku.
- 3 Vypočítejte, kolik litrů vodíku se za normálních podmínek spotřebuje při syntéze 4 molů amoniaku.
- 4 Železné hřebíky o celkové hmotnosti 15.84 g byly vloženy do 350 gramů horkého 16% roztoku síranu měďnatého. Vypočítejte hmotnost vyloučené mědi a hmotnost nezreagovaného síranu měďnatého.

Výpočty z chemických rovnic

- 5 Vypočítejte objem 25% kyseliny chlorovodíkové o hustotě 1.12 g cm^{-3} potřebný na přípravu 100 g NaCl?
- 6 Do roztoku hydroxidu draselného byl za standardních podmínek zaváděn chlorovodík. Kolik kilogramů hydroxidu draselného obsahoval roztok, který byl zcela zneutralizován 9 moly chlorovodíku?
- 7 Kolik tun páleného vápna CaO vznikne tepelným rozkladem 55 t vápence? Vápenec obsahuje 90 % uhličitanu vápenatého.
- 8 Vypočítejte minimální objem vzduchu (s obsahem kyslíku 21 %) potřebný ke spálení 20 kg methanu.

Výpočty z chemických rovnic

- 9 Kyselinu mravenčí lze převést na její methylester pomocí methanolu. Během syntézy s nadbytkem vzniklo z 2.83 g kyseliny 1.72 g esteru. Vypočítejte výtěžek reakce.
- 10 Spalování různých uhlovodíků produkuje různé množství tepla a oxidu uhličitého. Spalná tepla methanu a butanu jsou 890 kJ mol^{-1} a 2877 kJ mol^{-1} . Vypočítejte, který z uvedených uhlovodíků způsobuje na jednotku vygenerovaného tepla menší uhlíkovou stopu.
- 11 Ekologickou alternativou k výše uvedeným plynům je spalování vodíku, jehož spalné teplo je 286 kJ mol^{-1} . Komplikací je však jeho nízká hustota. Porovnejte energetickou hustotu (energii vztaženou na objem paliva) všech tří plynů, pokud jsou hustoty vodíku, methanu a butanu 0.090 g cm^{-3} , 0.66 kg m^{-3} a 2.5 kg m^{-3} .

Výpočty z chemických rovnic

- 12 Do železáren bylo navezeno 50 t železné rudy obsahující 69 % oxidu železitého. Ruda byla následně redukována nekvalitním koksem s 87% obsahem uhlíku a 2% obsahem síry.

Vypočítejte:

- Hmotnost koksu potřebného k úplnému zpracování rudy
  - Hmotnost vyrobeného železa, pokud je účinnost procesu 95 %
  - Objem oxidu siřičitého (STP), který v procesu vznikl
  - Hmotnost 96% kyseliny sírové, kterou lze vyrobit z oxidu siřičitého za předpokladu jeho zachycení
- 13 Na pohnojení kukuřičného pole je potřeba průměrně 150 kg ha^{-1} dusíku. Jako hnojiva se používají například močovina, dusičnan amonný, nebo síran amonný. Vypočítejte:
- Hmotnost jednotlivých hnojiv potřebnou na pokrytí pole o rozloze 12 ha.
  - Nejvýhodnější hnojivo, pokud tuna močoviny stojí \$400, tuna dusičnanu amonného \$500 a tuna síranu amonného \$300.